

Sportfiskarnas synpunkter på utkast till tidplan för omprövning av vattenkraft

Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten och Svenska Kraftnät håller nu på med arbetet med den nationella planen som kommer utgöra vägledning för avvägningen mellan största möjliga nytta för vattenmiljön och nationellt effektiv tillgång till vattenkraftsel. Planen kommer också ange en tidsplan för vilka verksamheter som bör prövas i ett sammanhang och när prövningen senast bör ha påbörjats.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna) har tagit del av det förslag till tidsplan i den nationella planen och vill framföra följande åsikter.

Sportfiskarna ser positivt på att vattenkraften ska prövas för moderna miljövillkor, och en nationell plan för prioritering av åtgärder är sannolikt nödvändig för detta omfattande arbete. Tidplanen tar hänsyn till två kriterier, komplexiteten och miljövärdet. Dessa värden viktas för att ligga till grund för en tidplan per domstolsområde.

Syftet med kriteriet är att man ska börja i områden som är så enkla att tillräckligt underlag kan tas fram och samordning genomföras inom den första femårsperioden.

Enligt myndigheterna har parametrarna komplexitet och miljövärden varit vägledande för tidsplanen. Vad gäller parametern komplexitet har myndigheterna gjort en enkel analys av HARO och sett till antal kraftverk i HARO, andra verksamheter i HARO, antal kraftverksägare och antalet övriga dammar i HARO. Avseende miljövärden har myndigheterna enbart kollat på hotade arter så som ål, flodpärlmussla samt lax och helt bortsett från Natura 2000-områden i arbetet med tidsplanen då frågan enligt myndigheterna inte är tillräckligt utredd. Därefter har myndigheterna prioriterat upp de HARO som är enklast utifrån dessa parametrar.

Sportfiskarna menar att detta är ett arbetssätt som börjar i fel ända. Syftet med den nya lagstiftningen är att säkerställa att alla vattenkraftverk ska uppfylla de miljömål för vatten som EU:s ramvattendirektiv och art- och habitatdirektiv anger. För att göra det bör tidsplanen istället prioritera de HARO som hyser höga naturvärden, skyddade arter, Natura 2000-områden eller som är långt ifrån att uppfylla miljömålen, istället för att

prioritera HARO som anses enkla. Frågan om komplexitet bör enligt Sportfiskarna inte vara vägledande för tidsplanen då denna inte har någon koppling till syftet med den nya lagstiftningen.

Kriteriet för miljöbedömning innehåller fyra delfaktorer:

- Skyddade arter som påverkas negativt av vattenkraft (rapport HaV 2017:15)
- Ål (information från ålförvaltningsplanen)
- Lax (information från ICES 2018)
- Flodpärlmussla, bestånd utan reproduktion (data från nationell miljömålsuppföljning)

Syftet med kriteriet ska vara att säkerställa att områden med höga naturvärden omprövas tidigt. Sportfiskarna efterlyser underlag och metod för hur man har använt sig av nämnda kriterier och viktat dem mot varandra, kort sagt en förklaring av prioriteringarna i listan. Exempelvis är det svårt att se att ålen skulle vara prioriterad då många viktiga ålvattendrag har hamnat sent i planen. Ålen är akut hotad och bör ha hög prioritet.

Sportfiskarna menar att kriterierna för miljöbedömning är relevanta bedömningsgrunder, men behöver kompletteras med ytterligare kriterier.

Natura 2000

Eftersom gynnsam bevarandestatus skulle vara uppnått i samtliga Natura 2000-områden senast 2015, och inga undantag medges, borde Natura 2000-områden som påverkas av vattenkraft vara högt prioriterade. Åtgärder för att nå bevarandemålen i dessa områden har väntat länge nog och det finns helt enkelt inte tid att skjuta fram åtgärder längre. Om utredningar saknas måste dessa tas fram skyndsamt.

Sportfiskarna är medvetna om att det är viktigt att Natura 2000-områden är tillräckligt utredda för att i en framtida tillstånds- eller omprövningsprocess kunna föreskriva tillräckliga villkor för att säkerställa gynnsam bevarandestatus. Det är emellertid inte en legitim ursäkt för att bortse från dessa områden vid fastställandet av tidsplanen.

Samhällsekonomiska nyttor

Sportfiskarna tog år 2015 tillsammans med Naturskyddsföreningen, Älvräddarna och WWF fram en rapport som visar potentialen för att skapa stora ekonomiska värden i glesbygden om vattenkraften miljöanpassas.¹ I rapporten listas 33 vatten som anses särskilt prioriterade att åtgärda då det finns en stor sportfiskepotential i dessa vattendrag. Sportfiskarna anser att utvecklingspotentialen vid olika vattendrag behöver tas hänsyn

¹ *Rikedomar runt rinnande vatten*. Sportfiskarna, Älvräddarna, Naturskyddsföreningen och WWF, 2015.

till vid prioritering av åtgärder, vattendragen listade i Bilaga 1 i ovan nämnda rapport utgör en bra utgångspunkt.

Arter viktiga för sportfisket

Laxen utgör redan en prioriteringsgrund, men även havsöringen är en mycket viktig art för sportfisket. Samtidigt påverkas dess utbredning kraftigt av vattenkraft och andra dammar. Sportfiskarna anser därför att havsöring är en relevant faktor att ta hänsyn till i tidplanen. Vi vill samtidigt lyfta vikten av att åtgärda även andra dammar som hamnar utanför den nationella provningsplanen för vattenkraft. Många av dessa tusentals dammar har liten eller ingen samhällsfunktion, men det kan betyda mycket för miljön och den lokala ekonomin om dessa dammar åtgärdas. Vi ser ett stort behov av en plan och finansiering för åtgärdande av de dammar som inte omfattas av NAP och inte heller kan få bidrag från vattenkraftens miljöfond.

Väl utredda vattendrag, pågående projekt

Vid flera vattendrag finns redan ett bra underlag för att påbörja åtgärder, bland annat genom pilotprojekten i Nissan, Emån och Dalälven. Vid vissa vattendrag finns långtgående planer på åtgärder och ett brinnande lokalt engagemang. Nyss gjorda utredningar är i viss mån färskvara och kan behöva göras om om man skjuter åtgärderna längre fram. Det finns alltså en poäng i att börja med vattendrag där det finns relevant och nytt underlag och en pågående planering för miljöåtgärder. I t ex Dalälven har stora resurser lagts på restaureringsåtgärder och fiskutsättningar för att förbereda för en etablering av ett vilt laxfiskbestånd, och fler åtgärder pågår och planeras. Då återskapandet av ett vandrande fiskbestånd redan påbörjats här, vore det ett stort resursslöseri att lägga provningen av Dalälven först 2035, provning bör påbörjas 2021-2022.

Ytterligare synpunkter

För varje HARO kommer provning normalt påbörjas längst nedströms och sedan kommer provningen fortsätta i uppströms riktning, något Sportfiskarna ser som högst rimligt. Vi ser dock att det kan finnas särskilda skäl för att bryta ut enskilda objekt som kan anses särskilt prioriterade. Exempelvis borde Stornorrfors prioriteras före resten av Umeälven då kraftverket utgör inkörsporten till nationalälven och natura 2000-området Vindelälven. Några vildlaxbestånd ligger på en kritisk nivå och alla åtgärder behöver sättas in för att rädda bestånden, detta gäller t ex Gullspångsälven och Rickleån. Dessa vatten borde tveklöst ligga tidigt i tidplanen. Gullspångsälven borde brytas ut från Göta älv och provas 2021. Det kan säkert finnas fler exempel där det finns synnerliga skäl för att åtgärda ett/en, särskilt problematiskt kraftverk/damm skyndsamt.

För Sportfiskarna,

Christina Lindhagen
Sakkunnig vattenmiljöfrågor

Mattias Falk
Jurist